

De Morgen 26/03/83

Schrijfmachines en psychiatrie

MALPERTUIS SPEELT ERREK VERPALE EN JAN ARENDS

In volle repetitie van Johan Boonens *Vorst aan de grond* bij Theater Malpertuis in Tielt verongelukte Dries Wieme. Een klap voor zijn medespeler Bob de Moor en heel teaterrinnend Vlaanderen, en het voortijdige einde van de produktie. Maar nu is er *Olivetti* '82.

Na Wiemes dood ging Malpertuis op zoek naar een vrij snel te maken vervangprodukte met Bob de Moor, die al eerder bewees een goed verteller te zijn. Als vanzelf kwam hij dan ook terecht bij die andere verteller, die toch al alles in het klein doet, Erik Verpale. En die had er zin in. Niet om —eerste idee— fragmenten van *Alles in het klein* te dramatiseren, noch om iets teatraals te schrijven over een van de personages uit dat boek. Dat vond hij oplichterij. Dus schreef hij de geheel nieuwe monoloog *Olivetti* '82.

"In het verhaal komt zo'n schrijfmachine voor", zegt Verpale. "Het vertellende personage, een wetenschapper, wordt daar voortdurend mee gekonfronteerd. De man zit opgesloten, er is bijvoorbeeld iets ergs

afspelen in een fiktieve context. Dus is ook dit stuk een mengeling van echt gebeurde feiten uit mijn en anderenmans leven die ik tot nog toe niet in een boek kon onderbrengen. Maar ik beschik wel over de verbeelding om daar een hoop details uit te filteren en daar een structuur mee op te bouwen. Hier is die structuur vergelijkbaar met een gesprek, waarbij de praters zulke details laten vallen, ze later weer oprapen en verder vergroten. En alles heeft met alles te maken." Akteur Bob de Moor is erg bescheiden over zijn aandeel in het werk, dat hij zonder regisseur doet. "Het is een prachtige tekst", zegt hij, "ik hoef niets te doen, ik moet hem alleen maar goed vertellen."

En er valt na te genieten. Theater Malpertuis drukt de volledige tekst van Verpale af in het programma-boek van de voorstelling.

Keefman

Wel gepland bij Malpertuis was de als tonelmonoloog opgevoerde novelle *Keefman* van de psychisch aparte en in 1974 zelfmoord begaan hebbende Nederlandse dich-

ter en prozaïst Jan Arends. Het is de monoloog van een in een imitatie verblijvende man tegen zijn afwezige psychiater. Pierre Callens, die hem bij Malpertuis speelt in een regie van Craig Weston, leerde de tekst kennen via de jaren geleden legendarische opvoering van de Nederlandse akteur Slaak Commandeur. Recent speelde Dirk Roofthoof hem nog (zie *De Morgen* van 25 januari) als onderdeel van Guy Cassiers' produktie *Her liegen in ontbinding*.

Callens en Weston willen met hun voorstelling geen maatschappelijke uitspraak doen noch het personage bekomentarieren. Voor hen is Keefman een *apart* mens, die binnen zijn gedreven wereld vecht met zijn bestaan vanuit een onvoorstelbare eenzaamheid. "Het gaat hier niet om de gekke kunstenaar", zeggen zij. "De tekst is ook geen romanisering van het miskende en als gestoord ervaren geme, waartegen de maatschappij repressief optreedt. In de tirades van Keefman ontstaat er dan ook geen heroïsch gevecht, maar veelmeer een klein-menselijk protest. Zeer herken-

baar."

"Vanuit zijn eenzaamheid kan Keefman niet tot actie komen. Die angst om een stap te zetten leidt tot immobiliteit. Het is een vicieuze cirkel. Al dan niet gek is hier het punt niet. 'Gek' is een te breed begrip. Keefman is bijvoorbeeld geen schizofreen. Wat hij uredrukt is voor de psychiaters dagelijkse kost. Onder voldoende druk zijn wij allemaal Keefman. Hem drijft een *pensée automatique*, een soort dwangidee. En hij speelt ook een spel. Hij is de getekende massamens. Het autobiografische van de tekst speelt geen rol. Keefman blijft een personage en overigens is hij, in tegenstelling tot zijn auteur, geen *schepper*. Het wordt een voyeuristische voorstelling, een inzicht bij een man die alleen is, met nauwelijks contact tussen personen en publiek."

Wim Van Gansbeke

Bob de Moor, *Olivetti* '82. Oostende, Noordstartheater, 26-27 maart, 1 v.m. 3, 8 v.m. 10 en 15-16 april, 20u30; Gent, Arczolder, 28 maart, 18-19 en 25 april, 30-31 mei en 1 juni, 20u; Tielt, Theater Malpertuis, 17, 22 v.m. 24, 29 en 30 april en 1, 6 en 7 mei, 20u30.

Pierre Callens en zijn regisseur Erik Verpale en zijn verteller